

ברכת המזון (21)

ספר "כמוצא שלל רב ברכת המזון"

יעלה ויבא ויגיע וירצה וישמע ויזכר, זכרונו לברכה...
בהני לשונות שנתקנו ביעלה ויבא הרבו הראשונים ליתן טעם למספרם כנגד מה נאמרו, וכפי שיבואר להלן, אולם בעצם ביאורם של הלשונות מצינו רק את דברי **אבודרהם**, שביאר ופירש אף את משמעות המילים עצמם. ותחילה נביא הטעם למספרם של אלו שמונת הלשונות.

1) **בסידור הרוקח** כתב: שאלו ח' לשונות נאמרו כנגד ח' פקידות שיצילנו מח' גלויות, ואלו הם: **בבל, כשדים, מדי, פרס, יון, מוקדון, אדום, ושעיר.**

2) **בספר אבני אליהו** הביא בשם הגר"א שהוזכרו כאן ח' מיני הגשות והתקרבות, כי בעוונותינו נסתלקה השכינה למעלה משמנת הרקיעים הנזכרים במסכת חגיגה (דף יב:): ריש לקיש אמר ז' רקיעין הם ושם אמר ר' אחא בר יעקב עוד רקיע אחד יש למעלה מראש החיות ושם חביון עוזו ב"ה", ולפיכך אנו מתאמצים להעלות תפילתנו למעלה משמנת המסכים האלה המבדילים בינינו לבין אבינו שבשמים.

3) **בעיון תפילה** כתב דלדעת המחזור **ויטרי** אלו הח' הלשונות נאמרו כנגד ח' זיכרונות הנחוצות לישראל כדי לחזק את לבו בה' אל-היו, ואלו הם: **זכרון ירושלים, משיח, תחיית המתים, עקידת יצחק, קרבנות, תלמוד תורה, גאולת מצרים, ודברות ראשונים.**

4) **האבודרהם** כתב וזה לשונו: אלו ח' הלשונות הם כנגד ח' מעלות שיש באתה בחרתנו. וזה סדרם: **כנגד אתה בחרתנו אמר: ויזכר, פירוש תיזכר הבחירה אשר בחרת באברהם יצחק ויעקב. כנגד אהבת אותנו אמר: יפקד, פירוש תיפקד הפקידה אשר מקדם. כנגד ורצית בנו אמר: ישמע, שישמע לכל הגויים שאתה רוצה בנו. כנגד וקדשתנו אמר: יראה, פירוש יראה הקדושה, כי בעוונותינו אין קדושה נראית עמנו בתוך העמים. כנגד וקרבנתנו מלכנו לעבודתך אמר "יגיע", פירוש יגיע עת הקרבה והעבודה. כנגד ושמך הגדול אמר: "יעלה", פירוש יעלה למעלה. כנגד עלינו קראת אמר: "ויבא", פירוש עלינו.**

עוד כתב **האבודרהם** בביאורם של המילים ובהבנת כל הבקשות וסדרם, וזה לשונו: והוצרכו כל אלו הלשונות, לפי שאם נאמר יעלה בלבד הייתי אומר יעלה אבל לא יבא, לפיכך אמר יבא. ואם נאמר יבא,

יעלה ויבא ויגיע, ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר פירש ב"ספר החיים" (לרבי חיים אחי של המהר"ל מפראג) כי מתחילה יזכה ש'יעלה ויבא' לשלום עד מקום בית המלך, שלא יקרהו אסון על הדרך. ואחר כך מבקש שלא יהיו לו מונעים שיעכבוהו מלהיכנס ולהגיע לחצר המלך, וזהו **'ויגיע'**. אחר כך מבקש שיהיה זוכה להראות אל המלך פנים אל פנים, וזהו **'ויראה'**. ושיהיה עת רצון לפניו, וזהו **'וירצה'** ושיכנסו תחנוניו באזני המלך, וזהו **'וישמע'**. ושימלא בקשתו וזה **'ויפקד ויזכר'**.

ומתוק האור "הגדה של פסח"

ויזכר זכרונו

בפשטות אנו מבקשים מהקב"ה שנזכר לפניו לטובה. אבל בדרך דרוש ניתן להוסיף ולהעמיס במילים אלו כוונה אחרת. והיא: לכל אחד מאתנו יש מערכת 'אסוציאציות' משלו למשל, כשספרו **לרבי חיים קניבסקי שליט"א** על הטנקים שהיו בקלקיליה באחת המלחמות, שאל: מה זה טנק? וכשהסברו לו התחיל לחקור מיד האם זה מקבל טומאה או לא. אצל כל אחד הטנק מעורר מחשבות אחרות.

אחד שח למרן הרב **מבריסק זצ"ל**: חז"ל אומרים על הפסוק **"וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'"**, שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד. אם כן כשאדם רואה את הציצית הוא נזכר בריבונו של עולם. אלא שאצלו האסוציאציות לא פועלות בצורה זו, ולא מצליח להגיע מהים לכסא הכבוד, אי לכך מבקש היהודי מהרב שיתן לו איזו עצה או סגולה. ענהו הרב מבריסק בשאלה: חז"ל אומרים שאסור להסתכל בבגדי צבעונין של אשה שלא יבוא לידי הרהורי עברה. האם אתה מבין אסוציאציה זו? כן ענה לו הבן אדם. ובכן הראש שלך תקין, הבעיה היא לא החוסר הבנה, אלא היכן הראש מונח, אם היית שקוע ביראת שמים היית מבין גם את הקישור בין תכלת לכסא הכבוד.

ומתוק האור "הגדה של פסח"

יעלה ויבא

הרב אהרן כהן ראש ישיבת חברון, כתב שדין הזכרה בברכת המזון בליל שבת ויום טוב אינו מדין הזכרה של קידוש, משום שההזכרה נעשית על ידי קידוש על הכוס, אלא דין הזכרה זו הוא דין מיוחד בברכת המזון, שצריך להזכיר בה של שבת כדי לבטא הודאה מיוחדת של סעודת עונג שבת, שסעודת שבת מצד עצמה אינה כמו סעודת חול, אלא יש בה קדושה מיוחדת.

והקב"ה קראו עבד שנאמר: "למען דוד עבדי" (מלכים א. יא) **ספר "חיים של ברכה" על ברכת המזון**

הלכה: לכבד את השבת

כתב השו"ע (או"ח סימן רמב ס"א), צריך לזרוז עצמו לכבד את השבת ובמ"ב (סק"ב), כתב וטוב לזוהר שלא יפחות משני תבשילין ע"כ. וטעם הדבר ביאר הגר"נ קרליץ, שסעודה עם שני תבשילין נחשבת כסעודה חשובה, שהרי מטעם זה אסרו לאכול בערב תשעה באב בסעודה מפסקת שני תבשילין, ולפי זה אפילו ביצה מבושלת או ירק שנאכל כמות שהוא חי ובישלוהו, נחשבים גם הם כתבשיל לענין סעודת שבת, ולפי טעם זה משמע בכל סעודה צריך שני תבשילין, אמנם בזוהר (בראשית), משמע, שצריך שני תבשילין לשתי סעודות, היינו אחד לכל סעודה. **"מ"ב דרשו" (סימן רמב מס' 10)**

פתגם: גם על דמעות חל לאו האזהרה: כל תשחית, אם הן לריק. **ספר "שמחה"**

חקירה: דברים שבלב אינם דברים

משום שהעיקר הוא המעשה ולא איכפת לנו מהדעת שבלב, או שבאמת איכפת לנו מהדעת, אך אינו נאמן לטעון מה היה בלבו. (שו"ת חכם צבי, צב א. ח"מ, אה"ע מב-ד: אינם דברים אע"פ שאנו יודעים שאינו משקר) **ספר "קובץ יסודות וחקירות"**

סיפור: אם אין קמח אין תורה

שאלו לרבי ישראל סלנטר: בידוע ששבעה שאכלו יחד בסעודה יכולים לצרף עוד שלושה שלא אכלו, כדי לברך ברכת המזון במנין. ואילו בתפילה בציבור די בששה מתפללים בלבד, כדי שיצטרפו אליהם עוד ארבעה שאינם מתפללים להשלים את המנין. מה טעם שלתפילה דורשים ששה ואלו לסעודה דורשים שבעה? השיב רבי ישראל: וכי מה איכפת לכם אם עוד יהודי יאכל!

ספר "חד וחלק"

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, אברהם בן רבקה, מאיר בן גבי זויריה, אליהו בן תמר, ראובן בן איזא, ששא בנימין בן קארין מרים, ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלוח, פייגא אולגה בת ברנה, רבקה בת ליה, רישירד שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, יעקב בן אסתר, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפורה, ישראל יצחק בן ציפורה, רפואה שלימה ולידה קלה לרבקה בת שרה, יעל רייזל בת מרטיין היימה שמחה. זיווג הגון לאלודי רחל מלכה בת חשמה. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלח, יוסף בן מייכה. מוריס משה בן מרי מרים.

הייתי אומר יבא אבל לא יגיע, לפיכך אמר יגיע, ואם נאמר יגיע, הייתי אומר יגיע אבל לא יראה, לפיכך אמר יראה. ואם נאמר יראה, הייתי אומר יראה אבל לא ירצה לפיכך אמר ירצה. ואם נאמר ירצה, הייתי אומר ירצה אבל לא ישמע בעולם שנרצה, לפיכך אמר ישמע. וכו'...

ספר "חיים של ברכה" על ברכת המזון

עונשו החמור של הגנב המיוחס: משל ולקח לפליטה לטובה

ב"הגדת בעלי תוספות", הביא סבי רבי יעקב זגילט, את ביאורו של ר"י בר יקר, שפירש ש"לפליטה" הוא על שם הכתוב (תהלים יח. יג): "להשאיר לנו פליטה", "ולטובה" כוונתו שהנשאר בדלותינו תהיה פליטה טובה לטובה. כלומר: ביראת שמי תישאר אותה פליטה, וכסיומו של הפסוק: "ולתת לנו יתד במקום קדשי", ולא פליטה? דהיתה, שהיו חוזרים למקומותיהם, לעוונותיהן, כמו שמשופר בספר עזרא (טו. טו). הבעל "שפע חיים" ביאר: על פ דברי השל"ה קדוש על הפסוק שנכתב בפרשת התוכחה והקללות (ויקרא כו. מב): "וזכרתי את בריתי יעקב אף את בריתי יצחק ואף בריתי אברהם אזכור", ולכאורה מה מקומו שם, הלא זכירת האבות היא לזכות ישראל, ולא להיפך? השל"ה קדוש ביאר זאת במשל נפלא: שני גנבים נתפסו בקלקלתם והובאו למשפט. והנה, את האחד דנו לשנים ארוכות של מסר עם עבודת פרך, בעוד את השני הלקו קלות ושילחוהו לנפשו. מדוע ולמה הפליתם אותי לרעה? זעק במר נפשו הגנב שנדון ברותחין. והשופטים השיבו: חברך זה, בנים של גנבים מדורי דורות הוא, אך טבעי שיפול התפוח הרקוב סמוך לעץ הבואש, ואילו אתה? הרי בנם של אנשים ישרים והגונים אתה, וחינוך טוב קיבלת, ומה לך כי תגנוב? קשה עונך מנשוא, ועליו תשלם טבין ותקילין.

והנמשל ברור: הזכרת זכות האבות הקדושים בעת שבניהם חוטאים ואינם הולכים בדרכי אבותם, לא לטובה היא כי אם לרעה, לאמר: ראו את אבותיכם ישרי הדרך וזכי הלבב ותבינו מדוע אתם, שסטיתם מדרךם, נענשים בקללות נוראות כל כך. ולעניינינו, זה מה שאנו מבקשים שיעלה זכרון אבותינו לפניו אבל לטובה, שתעמוד זכותם, ולא חלילה להיפך.

ספר "כמוצא שלל רב" ברכת המזון

וזכרון משיח בן דוד עבדך

יש לעיין על מי קאי מילת "עבדך", האם על המשיח דביה עסקינן, או על דוד שהוא הסמוך לתיבת "עבדך". לגבי "מתתיהו בן יוחנן כהן גדול" פירשנו שמילת כהן גדול קאי על מתתיהו ולפי"ז גם כאן לכאורה צ"ל שמילת "עבדך" קאי על המשיח, אבל מרן הגר"ח שליט"א כתב שמילת "עבדך" קאי על דוד. וטעמו כדאיתא בספרי פרשת ואתחנן: דוד קרא עצמו עבד שנאמר: "אני עבדך בן אמתך" (תהלים קטז),

